

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 สภาพภูมิประเทศ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 19 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มุกดาหาร มหาสารคาม ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ มีพื้นที่รวม 169,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 106 ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 32.92 ของพื้นที่ทั่วประเทศ โดยมีลักษณะการใช้ที่ดินจำแนกได้ดังนี้ คือ

พื้นที่ชุมชนและเมือง	ประมาณ	5.0	ล้านไร่
พื้นที่ป่า	ประมาณ	14.8	ล้านไร่
พื้นที่ชลประทาน	ประมาณ	4.9	ล้านไร่
พื้นที่ชนบท	ประมาณ	60.0	ล้านไร่
พื้นที่ภูเขา ถนน และอื่นๆ	ประมาณ	21.3	ล้านไร่

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปิดล้อมรอบด้วยภูเขา และแม่น้ำไม่มีทางออกสู่ทะเล สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบสูงอยู่เหนือระดับทะเลปานกลางประมาณ 100-300 เมตร มีลักษณะเป็นลอนคลื่นลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีแม่น้ำสำคัญ 3 สายไหลผ่านคือแม่น้ำโขงทางทิศเหนือ แม่น้ำชีไหลผ่านตอนกลาง และแม่น้ำมูลอยู่ทางตอนล่างของภาค

3.2 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะพัดพาความชุ่มชื้นจากมหาสมุทรอินเดียเข้ามา ทำให้เกิดฝนตกในช่วงฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม หลังจากนั้นจะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพาความหนาวเย็นและแห้งแล้งจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยเฉพาะพื้นที่ซึ่งเป็นเขาด้านตะวันตกมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 6 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 25-27 องศาเซลเซียส (ตั้งแต่ปี 2499-2533)

3.3 ประชากร

ในปี 2539 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 20.4 ล้านคน เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในแต่ละจังหวัดพบว่า จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดคือ จังหวัด นครราชสีมา จำนวน 2.549 ล้านคน รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1.739 ล้านคน จังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 2.83 แสนคน จังหวัดที่มีจำนวนประชากรต่อพื้นที่หนาแน่นที่สุดได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม 165 คนต่อตร.กม. รองลงมาได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ กาฬสินธุ์ ศรีสะเกษ และร้อยเอ็ด อัตราความหนาแน่นเฉลี่ย 156, 150, 149 และ 143 คนต่อตร.กม. ตามลำดับ จังหวัดที่มีความหนาแน่นของจำนวนประชากรต่อพื้นที่โดยเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ จังหวัดเลย มีความหนาแน่นของประชากร โดยเฉลี่ย 54 คนต่อตร.กม.

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงระยะเวลา 8 ปี (ระหว่างปี พ.ศ. 2532-2539) มีอัตราเพิ่มประชากรเฉลี่ยร้อยละ 0.97 จังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ จังหวัดยโสธร มีอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 1.51 ต่อปี และจังหวัดที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ จังหวัดอุดรธานี มีอัตราการเพิ่มของประชากรเฉลี่ยร้อยละ -2.39 ต่อปี (ตาราง 3.1)

3.4 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

3.4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจส่วนรวม

(1) ในปี 2539 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค (GRP) ตามราคาตลาดรวมทั้งสิ้น 543,479 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.82 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมทั้งประเทศ (GDP มีมูลค่า 4,598,288 ล้านบาท) โดยมีสาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าการผลิตสูงถึงร้อยละ 19.88 ของผลผลิตรวมทั้งหมด รองลงมาได้แก่สาขาการค้า และสาขาบริการ มีมูลค่าการผลิตคิดเป็นร้อยละ 18.85 และ 15.94 ของการผลิตรวมทั้งหมด ตามลำดับ (ตาราง 3.2 และ 3.3) โดยในช่วงระหว่างปี 2533-2539 เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 8.05 ในขณะที่เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.03 ต่อปี กล่าวคือ มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ราคาคงที่ปี 2531 เพิ่มขึ้นจาก 231,392 ล้านบาทในปี 2533 เป็น 347,287 ล้านบาทในปี 2539 และเมื่อพิจารณาการขยายตัวของผลิตภัณฑ์รวมจำแนกตามรายสาขาการผลิตแล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้การผลิตสาขาป่าไม้มีการขยายตัวต่ำสุดเฉลี่ยร้อยละ -42.05 ต่อปี โดยเหมืองแร่และย่อยหิน ขยายตัวสูงสุดเฉลี่ยร้อยละ 27.50 รองลงมาได้แก่ สาขาการธนาคารการประกันภัย และสาขาอุตสาหกรรม มีการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 19.23 และ 15.71 ตามลำดับ (ตาราง 3.4 และ 3.5)

ตาราง 3.1 จำนวนและอัตราการเพิ่มของประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : พันคน

จังหวัด	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	อัตราการเพิ่มเฉลี่ย 2530-2539
ขอนแก่น	1,627	1,637 (0.61)	1,656 (1.16)	1,675 (1.15)	1,693 (1.07)	1,710 (1.00)	1,726 (0.94)	1,739 (0.75)	(0.96)
อุดรธานี	1,749	1,786 (2.12)	1,807 (1.18)	1,828 (1.16)	1,848 (1.09)	1,403 (-24.08)	1,416 (0.93)	1,428 (0.85)	(-2.39)
เลย	530	541 (2.08)	547 (1.11)	553 (1.10)	559 (1.08)	564 (0.89)	569 (0.89)	573 (0.70)	(1.12)
หนองคาย	850	804 (-5.41)	814 (1.24)	824 (1.23)	834 (1.21)	844 (1.20)	852 (0.95)	860 (0.94)	(1.74)
มุกดาหาร	277	267 (-3.61)	270 (1.12)	273 (1.11)	276 (1.10)	279 (1.09)	281 (0.72)	283 (0.71)	(1.35)
นครพนม	611	629 (2.95)	637 (1.27)	644 (1.10)	651 (1.09)	657 (0.92)	664 (1.07)	669 (0.75)	(1.31)
สกลนคร	932	952 (2.15)	963 (1.16)	974 (1.14)	985 (1.13)	995 (1.02)	1,004 (0.90)	1,013 (0.90)	(1.20)
กาฬสินธุ์	862	853 (-1.04)	862 (1.06)	872 (1.16)	881 (1.03)	889 (0.91)	896 (0.79)	903 (0.78)	(0.97)
นครราชสีมา	2,304	2,396 (3.99)	2,425 (1.21)	2,453 (1.15)	2,480 (1.10)	2,505 (1.01)	2,528 (0.92)	2,549 (0.83)	(1.46)
ชัยภูมิ	1,017	1,007 (-0.98)	1,019 (1.19)	1,030 (1.08)	1,041 (1.07)	1,052 (1.06)	1,061 (0.86)	1,070 (0.85)	(1.01)
ยโสธร	509	533 (4.72)	539 (1.13)	545 (1.11)	551 (1.10)	556 (0.91)	561 (0.90)	565 (0.71)	(1.51)
อุบลราชธานี	1,846	1,886 (2.17)	1,909 (1.22)	1,929 (1.05)	1,950 (1.09)	1,625 (-16.67)	1,640 (0.92)	1,652 (0.73)	(-1.36)
ร้อยเอ็ด	1,186	1,132 (-4.55)	1,146 (1.24)	1,160 (1.22)	1,173 (1.12)	1,185 (1.02)	1,197 (1.01)	1,206 (0.75)	(1.56)
บุรีรัมย์	1,386	1,370 (-1.15)	1,386 (1.17)	1,402 (1.15)	1,418 (1.14)	1,432 (0.99)	1,446 (0.98)	1,457 (0.76)	(1.05)
สุรินทร์	1,241	1,231 (-0.81)	1,245 (1.14)	1,257 (0.96)	1,270 (1.03)	1,281 (0.87)	1,292 (0.86)	1,301 (0.70)	(0.91)
มหาสารคาม	874	886 (1.37)	897 (1.24)	907 (1.11)	916 (0.99)	925 (0.98)	934 (0.97)	941 (0.75)	(1.06)
ศรีสะเกษ	1,267	1,298 (2.45)	1,313 (1.16)	1,327 (1.07)	1,340 (0.98)	1,353 (0.97)	1,365 (0.89)	1,375 (0.73)	(1.18)
หนองบัวลำภู	0	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	463 (0.00)	467 (0.86)	471 (0.86)	(0.25)
อำนาจเจริญ	0	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	344 (0.00)	347 (0.87)	350 (0.86)	(0.25)
รวม	19,068	19,208 (0.73)	19,435 (1.18)	19,653 (1.12)	19,866 (1.08)	20,062 (0.99)	20,246 (0.92)	20,405 (0.79)	(0.97)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงอัตราการเพิ่มประชากร (ร้อยละ)

ตาราง 3.2 ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตามราคาตลาด)

หน่วย : ล้านบาท

สาขา	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	71,523	78,989	85,033	70,688	79,716	98,023	108,043
พืชผล	50,336	57,110	61,595	48,289	55,156	70,285	76,781
ปศุสัตว์	9,775	10,326	10,395	9,307	10,235	11,432	12,167
ประมง	1,280	1,232	1,249	1,673	2,080	2,502	3,385
ป่าไม้	442	141	103	80	84	20	19
บริการทางการเกษตร	4,866	4,939	5,443	5,151	5,786	6,022	6,213
การแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่าย	4,823	5,241	6,249	6,187	6,374	7,763	9,478
เหมืองแร่และข่อยหิน	990	2,011	2,162	2,131	2,698	3,154	3,844
อุตสาหกรรม	24,419	26,804	33,550	40,038	48,385	59,887	66,559
การก่อสร้าง	20,966	25,558	27,486	28,382	41,008	52,348	60,150
การไฟฟ้าและพลังน้ำ	3,457	3,865	4,753	5,431	6,398	7,326	7,782
การคมนาคมและขนส่ง	9,700	10,424	13,951	16,235	18,474	21,013	23,303
การค้าส่งและค้าปลีก	55,972	62,028	69,167	76,441	86,601	98,146	102,457
การธนาคาร การประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	6,828	8,477	10,932	15,383	19,008	22,195	25,855
ที่อยู่อาศัย	13,770	14,617	14,612	15,820	17,484	18,628	19,498
การบริการและป้องกันประเทศ	17,919	20,445	24,875	26,535	29,390	36,049	39,361
บริการ	36,199	40,789	48,814	57,773	64,649	78,469	86,627
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	261,745	294,007	335,335	354,857	413,810	495,240	543,479

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 3.3 โครงสร้างการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	27.33	26.87	25.36	19.92	19.26	19.79	19.88
พืชผล	19.23	19.42	18.37	13.61	13.33	14.19	14.13
ปศุสัตว์	3.73	3.51	3.10	2.62	2.47	2.31	2.24
ประมง	0.49	0.42	0.37	0.47	0.50	0.51	0.62
ป่าไม้	0.17	0.05	0.03	0.02	0.02	0.00	0.00
บริการทางการเกษตร	1.86	1.68	1.62	1.45	1.40	1.22	1.14
การแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่าย	1.84	1.78	1.86	1.74	1.54	1.57	1.74
เหมืองแร่และขุดหิน	0.38	0.68	0.64	0.60	0.65	0.64	0.71
อุตสาหกรรม	9.33	9.12	10.01	11.28	11.69	12.09	12.25
การก่อสร้าง	8.01	8.69	8.20	8.00	9.91	10.57	11.07
การไฟฟ้าและพลังน้ำ	1.32	1.31	1.42	1.53	1.55	1.48	1.43
การคมนาคมและขนส่ง	3.71	3.55	4.16	4.58	4.46	4.24	4.29
การค้าส่งและค้าปลีก	21.38	21.10	20.63	21.54	20.93	19.82	18.85
การธนาคาร การประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	2.61	2.88	3.26	4.33	4.59	4.48	4.76
ที่อยู่อาศัย	5.26	4.97	4.36	4.46	4.23	3.76	3.59
การบริการและป้องกันประเทศ	6.85	6.95	7.42	7.48	7.10	7.28	7.24
บริการ	13.83	13.87	14.56	16.28	15.62	15.84	15.94
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 3.4 ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ ราคาคงที่ปี พ.ศ. 2531

หน่วย : ล้านบาท

สาขา	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
เกษตรกรรม	67,279	68,969	68,886	64,944	67,329	69,911	70,597
พืชผล	48,200	50,490	49,804	45,144	46,955	49,498	49,572
ปศุสัตว์	9,222	8,965	9,352	10,265	10,539	10,611	11,103
ประมง	1,027	1,112	1,005	1,296	1,548	1,593	1,601
ป่าไม้	385	112	81	63	34	11	9
บริการทางการเกษตร	4,325	4,286	4,452	4,062	4,193	4,054	3,996
การแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่าย	4,121	4,004	4,192	4,114	4,060	4,144	4,317
เหมืองแร่และขุดหิน	710	1,558	1,651	1,578	1,872	2,163	2,374
อุตสาหกรรม	20,976	22,674	29,733	33,340	39,003	45,168	49,729
การก่อสร้าง	17,979	20,157	20,040	19,292	26,470	32,474	34,711
การไฟฟ้าและพลังน้ำ	3,420	3,743	4,180	4,547	5,293	6,124	6,577
การคมนาคมและขนส่ง	9,498	10,062	12,507	13,649	15,330	17,824	20,145
การค้าส่งและค้าปลีก	49,199	52,728	54,916	59,008	64,326	70,573	71,233
การธนาคาร การประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	6,124	7,190	8,906	12,130	14,260	15,738	17,312
ที่อยู่อาศัย	12,681	13,023	12,646	13,112	13,794	14,438	15,217
การบริการและป้องกันประเทศ	14,363	15,348	15,620	15,362	16,159	17,717	18,193
บริการ	29,164	30,677	32,209	34,994	36,715	39,827	41,200
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	231,392	246,129	261,294	271,957	300,549	331,959	347,287

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 3.5 อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	2534	2535	2536	2537	2538	2539	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย
เกษตรกรรม	2.51	-0.12	-5.72	3.67	3.84	0.98	0.86
พืชผล	4.75	-1.36	-9.36	4.01	5.41	0.15	0.60
ปศุสัตว์	-2.78	4.31	9.76	2.67	0.69	4.63	3.21
ประมง	8.29	-9.62	28.94	19.49	2.93	0.47	8.42
ป่าไม้	-70.88	-28.11	-21.54	-46.23	-68.11	-17.45	-42.05
บริการทางการเกษตร	-0.90	3.87	-8.76	3.23	-3.31	-1.44	-1.22
การแปรรูปผลิตผลเกษตรอย่างง่าย	-2.85	4.71	-1.87	-1.31	2.06	4.16	0.82
เหมืองแร่และขุดหิน	119.52	5.91	-4.40	18.66	15.54	9.74	27.50
อุตสาหกรรม	8.09	31.13	12.13	16.98	15.81	10.10	15.71
การก่อสร้าง	12.11	-0.58	-3.73	37.20	22.68	6.89	12.43
การไฟฟ้าและพลังน้ำ	9.45	11.67	8.80	16.39	15.71	7.39	11.57
การคมนาคมและขนส่ง	5.95	24.30	9.13	12.31	16.27	13.02	13.50
การค้าส่งและค้าปลีก	7.17	4.15	7.45	9.01	9.71	0.93	6.41
การธนาคาร การประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	17.42	23.86	36.20	17.56	10.37	10.00	19.23
ที่อยู่อาศัย	2.69	-2.89	3.68	5.20	4.68	5.39	3.12
การบริการและป้องกันประเทศ	6.86	1.77	-1.65	5.19	9.65	2.68	4.08
บริการ	5.19	4.99	8.65	4.92	8.48	3.45	5.95
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	6.37	6.16	4.08	10.51	10.45	4.62	7.03

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.6 การเปลี่ยนแปลง โครงสร้างการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	ปี พ.ศ. 2524	ปี พ.ศ. 2533	ปี พ.ศ. 2539
เกษตรกรรม	34.50	29.08	20.33
อุตสาหกรรม	11.70	17.15	24.99
บริการ	53.80	53.77	54.68
รวม	100.00	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การขยายตัวของผลิตภัณฑ์รวมในลักษณะดังกล่าว ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงระหว่างปี 2524-2539 ดังนี้คือ สัดส่วนการผลิตสาขาเกษตรกรรมได้ลดลงจากร้อยละ 34.50 ในปี 2524 เหลือเพียงร้อยละ 20.33 ในปี 2539 ในขณะที่สัดส่วนการผลิตสาขาอุตสาหกรรม และสาขาบริการเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 11.70 และ 53.8 ในปี 2524 เป็นร้อยละ 24.99 และ 54.68 ในปี 2539 ตามลำดับ (ตาราง 3.6) จะเห็นได้ว่าการผลิตสาขาเกษตรกรรมซึ่งเป็นสาขาหลักได้ลดความสำคัญลง ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมและบริการได้ทวีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากยิ่งขึ้น

(2) จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด (GPP) ตามราคาตลาดสูงที่สุดในปี 2539 คือ จังหวัดนครราชสีมา มีมูลค่ารวม 100,733 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.53 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาได้แก่จังหวัดขอนแก่น และอุดรธานี ซึ่งมีมูลค่าการผลิตคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.52 และ 7.76 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ (ตาราง 3.7) ในขณะที่จังหวัดมุกดาหาร มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่ำสุด 7,860 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.45 ของผลิตภัณฑ์ภาค และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดต่างๆ ในช่วงปี 2533-2539 ปรากฏว่าจังหวัดขอนแก่นมีการขยายตัวสูงที่สุดในภาค คือมีการขยายตัวเฉลี่ย 10.30 ต่อปี รองลงมาได้แก่จังหวัดนครราชสีมา และมุกดาหาร โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.15 และ 9.14 ต่อปีตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีการขยายตัวต่ำที่สุดคือจังหวัดมหาสารคาม มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.59 ต่อปี (ตาราง 3.8)

(3) รายได้เฉลี่ยของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2539 ประมาณ 25,064 บาทต่อคนต่อปี ขณะที่รายได้เฉลี่ยของประชากรในประเทศประมาณ 76,634 บาทต่อคนต่อปี

ตาราง 3.7 ผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด (ตามราคาตลาด)

จังหวัด	2533		2534		2535		2536		2537		2538		2539	
	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ	มูลค่า	ร้อยละ
ขอนแก่น	28,205	10.78	33,287	11.32	40,274	12.01	43,534	12.27	50,692	12.25	59,152	11.94	68,063	12.52
อุดรธานี	23,380	8.93	26,405	8.98	30,215	9.01	31,115	8.77	31,110	7.52	37,689	7.61	42,165	7.76
เลย	8,683	3.32	9,927	3.38	10,995	3.28	10,100	2.85	11,971	2.89	14,184	2.86	15,577	2.87
หนองคาย	11,543	4.41	12,584	4.28	14,261	4.25	14,500	4.09	16,774	4.05	19,895	4.02	20,795	3.83
มุกดาหาร	3,408	1.30	3,954	1.34	4,487	1.34	4,821	1.36	5,721	1.38	7,022	1.42	7,860	1.45
นครพนม	7,307	2.79	8,602	2.93	9,121	2.72	10,993	3.10	11,509	2.78	13,152	2.66	14,270	2.63
สกลนคร	11,932	4.56	12,887	4.38	14,450	4.31	15,781	4.45	18,049	4.36	20,951	4.23	23,780	4.38
กาฬสินธุ์	10,349	3.95	11,634	3.96	12,992	3.87	13,411	3.78	15,193	3.67	18,703	3.78	19,764	3.64
นครราชสีมา	41,969	16.03	47,560	16.18	54,865	16.36	61,232	17.26	75,220	18.18	92,218	18.62	100,733	18.53
ชัยภูมิ	13,941	5.33	16,403	5.58	18,330	5.47	17,844	5.03	21,088	5.10	25,948	5.24	28,190	5.19
ยโสธร	5,974	2.28	6,642	2.26	7,908	2.36	7,975	2.25	8,819	2.13	10,674	2.16	11,294	2.08
อุบลราชธานี	23,451	8.96	25,627	8.72	29,309	8.74	31,440	8.86	32,202	7.78	37,758	7.62	41,670	7.67
ร้อยเอ็ด	14,404	5.50	15,661	5.33	18,049	5.38	19,355	5.45	21,194	5.12	23,910	4.83	26,147	4.81
บุรีรัมย์	17,025	6.50	18,939	6.44	21,064	6.28	21,668	6.11	24,667	5.96	30,082	6.07	31,798	5.85
สุรินทร์	14,100	5.39	15,353	5.22	17,329	5.17	18,472	5.21	20,671	5.00	24,122	4.87	25,654	4.72
มหาสารคาม	11,693	4.47	12,644	4.30	14,073	4.20	14,204	4.00	15,401	3.72	18,172	3.67	19,841	3.65
ศรีสะเกษ	14,374	5.49	15,891	5.40	17,612	5.25	18,411	5.19	20,997	5.07	24,741	5.00	27,000	4.97
หนองบัวลำภู	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6,429	1.55	8,873	1.79	9,867	1.82
อำนาจเจริญ	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6,103	1.47	7,992	1.61	9,009	1.66
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	261,745	100.00	294,007	100.00	335,335	100.00	354,857	100.00	413,810	100.00	495,240	100.00	543,479	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หน่วย : ล้านบาท

ตาราง 3.8 ผลผลิตขั้นจังหวัด ณ ราคาคงที่ปี พ.ศ. 2531 และอัตราการขยายตัว

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	อัตราการขยายตัวเฉลี่ย
ขอนแก่น	24,821	27,984 (12.74)	31,700 (13.28)	32,993 (4.08)	36,895 (11.83)	40,456 (9.65)	44,580 (10.19)	10.30
อุดรธานี	20,779	22,322 (7.43)	23,806 (6.65)	23,954 (0.62)	22,300 (-0.69)	25,226 (13.12)	27,015 (7.09)	5.93
เลย	7,658	8,256 (7.82)	8,470 (2.59)	7,780 (-8.15)	8,743 (12.38)	9,181 (5.00)	9,576 (4.30)	6.71
หนองคาย	10,060	10,243 (1.81)	10,824 (5.68)	11,007 (1.69)	11,985 (8.88)	13,362 (11.49)	13,395 (0.25)	4.97
มุกดาหาร	2,994	3,287 (9.77)	3,456 (5.14)	3,727 (7.84)	4,045 (8.53)	4,702 (16.24)	5,046 (7.33)	9.14
นครพนม	6,372	7,002 (9.87)	6,934 (-0.96)	7,951 (14.66)	8,099 (1.86)	8,743 (7.95)	8,912 (1.93)	6.21
สกลนคร	10,518	10,743 (2.13)	11,162 (3.90)	11,891 (6.54)	12,830 (7.89)	13,828 (7.78)	14,910 (7.82)	6.01
กาฬสินธุ์	9,126	9,699 (6.28)	10,027 (3.38)	10,342 (3.14)	10,887 (5.27)	12,342 (13.36)	12,450 (0.88)	5.39
นครราชสีมา	36,539	39,168 (7.20)	42,913 (9.56)	47,522 (10.74)	55,571 (16.94)	61,802 (11.21)	65,065 (5.28)	10.15
ชัยภูมิ	12,267	13,777 (12.32)	14,503 (5.27)	14,022 (-3.32)	15,632 (11.48)	17,584 (12.48)	18,539 (5.43)	7.28
ยโสธร	5,333	5,634 (5.65)	6,124 (8.70)	6,139 (0.24)	6,419 (4.55)	7,150 (11.39)	7,132 (-0.25)	5.13
อุบลราชธานี	20,966	21,727 (3.63)	22,700 (4.48)	23,857 (5.10)	23,101 (-3.17)	25,144 (8.84)	26,134 (3.94)	4.86
ร้อยเอ็ด	12,919	13,312 (3.05)	14,167 (6.42)	14,955 (5.56)	15,486 (3.55)	16,051 (3.65)	16,704 (4.07)	4.38
บุรีรัมย์	15,243	15,989 (4.90)	16,411 (2.64)	16,720 (1.88)	18,038 (7.88)	20,364 (12.90)	20,446 (0.40)	5.10
สุรินทร์	12,598	13,073 (3.78)	13,507 (3.32)	14,247 (5.48)	15,230 (6.90)	16,363 (7.44)	16,360 (-0.01)	4.49
มหาสารคาม	10,339	10,579 (2.33)	10,900 (3.04)	10,923 (0.21)	11,165 (2.21)	12,254 (9.75)	12,746 (4.02)	3.59
ศรีสะเกษ	12,861	13,333 (3.67)	13,688 (2.66)	13,926 (1.74)	15,158 (8.85)	16,535 (9.09)	16,786 (1.52)	4.59
หนองบัวลำภู	0	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4,681 (0.00)	5,782 (23.53)	6,083 (5.21)	4.79
อำนาจเจริญ	0	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	4,284 (0.00)	5,089 (18.80)	5,407 (6.23)	4.17
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	231,392	246,129 (6.37)	261,294 (6.16)	271,957 (4.08)	300,549 (10.51)	331,959 (10.45)	347,287 (4.62)	7.03

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงอัตราการเพิ่ม (ร้อยละ)

ตาราง 3.9 รายได้เฉลี่ยต่อคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแยกตามจังหวัด

จังหวัด	บาทต่อปี							
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539
ขอนแก่น	15,209	17,230	20,101	24,044	25,714	29,644	34,271	39,139
อุดรธานี	12,117	13,091	14,613	16,529	16,837	22,174	26,617	29,527
เลย	15,771	16,051	18,148	19,883	18,068	21,226	24,929	27,186
หนองคาย	12,427	14,358	15,460	17,307	17,386	19,874	23,350	24,180
มุกดาหาร	11,294	12,764	14,646	16,437	17,469	20,504	24,990	27,773
นครพนม	10,562	11,618	13,504	14,162	16,886	17,517	19,807	21,330
สกลนคร	11,287	12,534	13,383	14,835	16,021	18,139	20,867	23,475
กาฬสินธุ์	11,068	12,133	13,497	14,899	15,223	17,090	20,874	21,887
นครราชสีมา	15,150	17,516	19,612	22,366	24,690	30,028	36,479	39,519
ชัยภูมิ	12,922	13,844	16,098	17,796	17,141	20,045	24,456	26,346
ยโสธร	10,741	11,210	12,323	14,510	14,474	15,862	19,027	19,990
อุบลราชธานี	11,459	12,435	13,425	15,194	16,123	19,817	23,023	25,224
ร้อยเอ็ด	11,120	12,724	13,666	15,560	16,500	17,886	19,975	21,680
บุรีรัมย์	10,687	12,427	13,665	15,025	15,280	17,226	20,804	21,824
สุรินทร์	10,001	11,455	12,332	13,786	14,545	16,137	18,670	19,719
มหาสารคาม	11,474	13,198	14,096	15,516	15,507	16,650	19,456	21,085
ศรีสะเกษ	9,942	11,074	12,103	13,272	13,739	15,519	18,126	19,636
หนองบัวลำภู	0	0	0	0	0	13,887	19,001	20,949
อำนาจเจริญ	0	0	0	0	0	17,742	23,032	25,741
เฉลี่ย	10,696	11,877	13,193	14,796	15,348	19,314	23,040	25,064

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จังหวัดที่มีรายได้ของประชากรเฉลี่ยสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 39,519 บาทต่อคนต่อปี รองลงมาได้แก่ จังหวัดขอนแก่น อุรธานี และมุกดาหาร ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 39,139 29,527 และ 27,773 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 19,636 บาทต่อคนต่อปี (ตาราง 3.9)

3.4.2 สาขาการเกษตร

การผลิตในสาขาการเกษตรถือได้ว่าเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักสาขาหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ความสำคัญมีแนวโน้มลดลงเป็นอย่างมาก โดยเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2524) ผลผลิตมีสัดส่วนถึงประมาณร้อยละ 34.5 แต่เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2539) ผลผลิตกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 20.33 (ตาราง 3.6)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เกษตรประมาณ 57.7 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 55 ของพื้นที่ภาค การผลิตต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำกว่าภาคอื่น นอกจากนี้การผลิตยังจำกัดอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจไม่กี่ชนิด ได้แก่

ข้าว แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ดและสุรินทร์

ข้าวโพด แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ และเลย

มันสำปะหลัง แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ นครราชสีมา ชัยภูมิ และอุรธานี

อ้อย แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ อุรธานี ขอนแก่น นครราชสีมา และชัยภูมิ

ปอ แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คืออุบลราชธานี ศรีสะเกษ และชัยภูมิ

ถั่วเหลือง แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ เลย ชัยภูมิ และขอนแก่น

ถั่วลิสง แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ ศรีสะเกษ เลย และกาฬสินธุ์

ถั่วเขียว แหล่งเพาะปลูกที่สำคัญ คือ ชัยภูมิ ขอนแก่น และนครราชสีมา

3.4.3 สาขาอุตสาหกรรม

การผลิตสาขาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีขนาดเล็ก และใช้แรงงานสูง กระจายไปทั่วทั้งภาค ในปี พ.ศ. 2537 มีจำนวนทั้งสิ้น 47,832 โรงงาน จำนวนเงินลงทุน 55,217 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 204,636 คน โดยเป็นอุตสาหกรรมโรงสีข้าวจำนวน 37,009 โรงงาน ส่วนอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่สำคัญคือ

อุตสาหกรรมน้ำตาล แหล่งผลิตที่สำคัญคือ ขอนแก่น อุรธานี ชัยภูมิ และบุรีรัมย์

อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกลเกษตร แหล่งผลิตที่สำคัญคือ นครราชสีมา อานาจเจริญ อุบลราชธานี และขอนแก่น

อุตสาหกรรมการผลิตเยื่อกระดาษ แหล่งผลิตที่สำคัญคือ ขอนแก่น
 อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร แหล่งผลิตที่สำคัญคือ นครราชสีมา สกลนคร
 อุบลราชธานี หนองคาย และร้อยเอ็ด
 อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์โดยสาร แหล่งผลิตที่สำคัญคือ นครราชสีมา และขอนแก่น
 อุตสาหกรรมผลิตเส้นไหมและทอไหม แหล่งผลิตที่สำคัญคือ นครราชสีมา
 ขอนแก่น อุตรธานี หนองคาย และสกลนคร
 อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้พลาสติก แหล่งผลิตที่สำคัญคือ นครราชสีมา และขอนแก่น

3.4.4 บริการและการท่องเที่ยว

บริการและการท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจสำคัญอีกสาขาหนึ่งของภาคตะวันออก
 เชียงเหนือรองจาก เกษตรกรรม และพาณิชยกรรม มีสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ร้อยละ 15.94 ของผลิต
 ภัณฑ์ภาค (ตาราง 3.3) โดยเฉพาะการท่องเที่ยวมีบทบาทกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องทางเศรษฐกิจ
 และการจ้างงาน อาทิเช่น ธุรกิจ โรงแรม รีสอร์ท ธุรกิจร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

ภาคตะวันออกเชียงเหนือเป็นศูนย์รวมแห่งศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ตั้งแต่สมัยก่อน
 ประวัติศาสตร์โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาท
 หินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา แหล่งประวัติศาสตร์บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น นอกจากนี้
 ยังมีแหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงามโดยได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติไว้แล้ว 7 แห่ง อาทิ
 เช่น อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย เป็นต้น

3.4.5 การส่งเสริมการลงทุน

จากสถิติของศูนย์เศรษฐกิจการลงทุนภาคตะวันออกเชียงเหนือ มีโครงการที่ได้รับ
 อนุมัติส่งเสริมการลงทุนในภาคตะวันออกเชียงเหนือระหว่างปี พ.ศ. 2532-2541 จำนวน 825 โครงการ
 เงินลงทุน 136,871 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 227,901 คน จังหวัดที่ได้รับการส่งเสริมการ
 ลงทุนมากที่สุดคือ จังหวัดนครราชสีมา 437 โครงการ เงินลงทุน 68,023 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้าง
 งาน 133,762 คน รองลงมาได้แก่ จังหวัดขอนแก่น 92 โครงการ เงินลงทุน 13,769 ล้านบาท ก่อให้
 เกิดการจ้างงาน 25,584 คน จังหวัดที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนน้อยที่สุด คือ จังหวัดหนองบัวลำภู
 4 โครงการ เงินลงทุน 283 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 1,516 คน (ตาราง 3.10) อุตสาหกรรมที่
 ได้รับการส่งเสริมการลงทุนมากที่สุดคือ การผลิตอาหาร เครื่องดื่ม และ ยาสูบ ชิ้นส่วนพลาสติก
 สำหรับผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ท่อพลาสติก เยื่อกระดาษ เป็นต้น

ตาราง 3.10 สถิติโครงการที่ได้รับอนุมัติให้ตั้งสำนักงานในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ปีพ.ศ. 2532-2541)

จังหวัด	จำนวน(ราย)												เงินลงทุน (ล้านบาท)												การจ้างงาน (คน)											
	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	รวม	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	รวม	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	รวม			
ขอนแก่น	5	5	4	0	13	21	15	11	13	5	92	3,763	980	1,042	0	2,526	1,193	1,340	1,157	1,440	328	13,769	1,503	1,000	1,426	0	6,102	3,226	3,384	3,377	2,122	3,444	25,584			
อุดรธานี	2	0	0	1	4	14	8	2	4	3	38	548	0	0	39	1,301	1,025	1,467	434	395	990	6,199	320	0	0	735	1,383	2,078	2,416	313	2,158	478	9,881			
เดช	1	0	0	0	0	6	2	0	2	1	16	25	0	0	0	0	550	110	0	57	65	974	95	0	0	0	0	711	140	0	140	38	1,404			
หนองคาย	5	2	1	4	4	3	5	1	1	3	29	537	254	170	149	193	169	429	5,000	10	219	7,130	1,152	700	154	736	715	620	1,165	740	235	436	6,653			
มุกดาหาร	0	1	0	1	2	2	4	0	2	0	12	0	42	0	10	158	106	197	0	1,305	0	1,818	0	229	0	66	233	107	424	0	482	0	1,541			
นครพนม	0	2	1	0	0	3	1	1	0	5	13	0	161	95	0	0	491	30	200	0	581	1,558	0	236	378	0	401	235	172	0	1,118	2,540				
สกลนคร	1	0	0	1	2	1	2	0	1	0	8	531	0	0	33	293	6	380	0	41	0	1,284	220	0	0	102	1,275	38	555	0	120	0	2,310			
กาฬสินธุ์	2	1	0	1	4	1	0	0	1	1	11	564	6,371	0	357	306	13	0	470	11	8,092	326	2,566	0	90	441	14	0	218	31	3,686					
นครราชสีมา	31	26	37	17	58	74	88	51	41	14	437	3,771	3,951	4,081	2,993	4,943	8,547	24,202	6,114	8,800	621	68,023	6,218	4,819	23,113	4,798	15,431	19,703	33,562	13,232	9,805	3,081	133,762			
ชัยภูมิ	0	1	0	1	3	3	2	6	1	3	20	0	550	0	7,514	283	594	110	875	8	486	10,420	0	105	0	1,260	409	234	372	761	180	2,222	5,543			
ยโสธร	1	0	1	0	0	3	2	1	1	0	9	531	0	39	0	0	299	266	19	50	0	1,204	220	0	40	0	0	423	335	147	74	0	1,239			
อุบลราชธานี	1	3	15	1	11	7	5	3	1	4	51	4,000	355	2,790	160	1,522	395	1,653	399	10	59	11,343	280	792	6,197	127	3,548	2,475	3,470	451	24	575	17,939			
ร้อยเอ็ด	1	2	1	0	2	6	7	0	1	3	23	24	57	68	0	20	404	311	0	75	93	1,052	340	770	126	0	80	712	645	0	550	663	3,886			
บุรีรัมย์	1	1	0	0	4	6	5	4	1	4	26	230	60	0	0	679	461	330	131	19	59	1,969	97	131	0	0	890	1,403	595	536	137	1,171	4,960			
สุรินทร์	1	0	2	0	2	4	2	0	3	0	14	75	0	85	0	97	315	19	0	81	0	672	200	0	290	0	88	849	153	0	273	0	1,853			
มหาสารคาม	0	2	0	0	1	2	2	0	1	0	8	0	115	0	0	35	40	120	0	140	0	450	0	182	0	0	188	260	0	970	0	1,600				
ศรีสะเกษ	1	0	2	0	2	1	1	1	1	0	10	65	0	74	0	76	65	15	37	30	0	362	75	0	192	0	317	169	24	445	115	0	1,337			
หนองบัวลำภู	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	4	0	0	0	0	0	80	8	195	0	0	283	0	0	0	0	0	835	26	655	0	0	1,516			
อำนาจเจริญ	0	0	0	0	0	0	5	0	1	0	2	8	0	0	0	0	351	0	50	0	38	439	0	0	0	0	0	582	0	170	0	195	947			
รวม	53	46	64	27	112	165	152	83	75	48	825	14,662	12,895	8,445	11,254	12,432	15,104	30,987	14,611	12,931	3,550	136,871	11,046	11,530	31,916	7,914	30,912	34,768	47,761	20,999	17,603	13,452	227,901			

ที่มา : ศูนย์เศรษฐกิจการวางแผนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ